

IGAZSÁGTALAN ISTEN, AMIKOR AZ EGYIK EMBERNEK KEGYELMET AD, A MÁSIKNAK VISZONT NEM?

SZABADOS ÁDÁM

„Könyörülök, akin könyörülök, és irgalmazok, akinek irgalmazok.” Ez Pál arra a kérdésre, hogy igazságtalan-e a Teremtő, amiért Jákóbot kegyelmébe fogadta, Ézsaut viszont nem. Sok olvasó számára Pál válasza csak tovább súlyosbítja a problémát, hiszen Isten döntését ez a mondat még önkényesebbnek láttatja: az kap kegyelmet, akiről ő így dönt, vita lezárva, pont. Ennyi? És ezt így, hogy?! És miért válasz ez arra, hogy igazságtalan-e Isten? Ha valamitől, hát ettől valóban annak tűnik! Vagy talán éppen ezt akarja Pál is mondani? A mi Istenünk igazságtalan Isten, ez van, mindenkinek kuss! De nem, nem lehet ez a megoldás, hiszen azzal kezdi a válaszát, hogy „Szó sincs róla!” Tehát nem igazságtalan. De akkor ez hogy fair?

Pál természetesen nem írta volna ezt, ha nem állt volna komoly érv az idézett mondat mögött. Leveleiből látható, hogy éles elméje éberesen várta az ellenvetéseket, felkészült a lehetséges visszavágásokra, sőt, általában ő maga nevezi meg a potenciális ellenérveket. Volt ő is a másik oldalon, ismeri a cáfolatokat. Joggal feltételezhetjük, hogy megfontolt, kiérlelt gondolat áll az idézet mögött. Mi lehet tehát az a fogalmi kép, ami az isteni kegyelmet Pál szemében leválasztja az igazságtalanság vádjáról?

Pál számára a kegyelem és az igazság két külön fogalom. Az igazság az, amikor Isten azt adja, amit megérdemlünk. A kegyelem az, amikor nem azt kapjuk, amit megérdemlünk, hanem valami jobbat. Az igazság Isten számára kötelező, hiszen magát meg nem tagadhatja. Isten nem lehet igazságtalan, mert az olyan belső ellentmondást jelentene, ami önmaga felszámolásával járna. A föld bírása mindig igazságosan ítél. A kegyelem azonban szabad! A kegyelem nem jár, ez a kegyelem természete. Ha a kegyelem járna, akkor igazság lenne, de a kegyelem nem igazság, hanem kegyelem. „Könyörülök, akin könyörülök, és irgalmazok, akinek irgalmazok.” Ha *kellene* könyörülnie, akkor már nem könyörülne, hanem valami mást tenne.

Igazságtalan-e Isten, amikor Jákóbon könyörül, Ézsau viszont nem? Szó sincs róla, hiszen Isten kegyelme szabad. Ézsauval nem igazságtalan, mert Ézsau azt kapja, amit megérdemel. Igazságot kap. Jákóbbal sem igazságtalan Isten, mert rajta pedig megkönyörül. Jákób nem igazságot kap, de nem is igazságtalan vele Isten. Sem Ézsauval, sem Jákóbbal nem történik igazságtalanság, de Jákób nem azt kapja, amit érdemel, hanem könyörületet, amit nem érdemel. Jó, kérdezzünk akkor máshogy. Nem igazságtalan Isten amiatt, hogy *csak* Jákóbon könyörül, Ézsau viszont nem? Miért nem kap Ézsau is többet az igazságnál? Miért tesz Isten különbséget a két ember között? A válasz megint ugyanaz. Nem igazságtalan Isten, hiszen a könyörület nem az igazság része, nem mérhető az igazságosság kategóriájával, a könyörület Isten szabad döntése. Definíciója szerint csak szabad döntés lehet. Isten dönthet úgy, hogy az egyik embernek azt adja, ami jár neki, a másiknak pedig nagylelkűen elengedi a büntetést. Ha ezt igazságtalannak gondoljuk, akkor Pál

szerint még mindig nem értettük meg a különbséget az igazság és a kegyelem fogalma között.

Pál azt tanítja, hogy az üdvösség kegyelemből van, „ha pedig kegyelemből van, akkor már nem cselekedetekért, mivel a kegyelem akkor már nem volna kegyelem” (Róm 11,6). Igazságot mindenki kap. De nem mindenki csak igazságot kap, van, aki kegyelmet is. A kegyelem Jákób és a vele együtt kegyelembé fogadott emberek esetében az elhívás és a megigazító hit ajándéka. Ha részesültünk ebben a kegyelemben, akkor boruljunk le Isten előtt és adjunk neki ezért hálát! Ez az egyetlen igazolható reakció. Aztán újra boruljunk le elé, és újra adjunk neki hálát. A kegyelem nem jár nekünk. Nem jár a másoknak sem. Igazság valóban jár nekünk, de jaj nekünk, ha csak azt kapjuk! Ha nem igazságot kapunk, akkor Isten könyörült rajtunk, és ha könyörült rajtunk, az egy örökkévalóságon át hálára kötelez. Ha ez a kegyelem nem tesz hálássá, akkor valószínűleg nem mértük még fel a bűn súlyát, és nem értettük meg a kegyelem természetét sem.

Ha viszont úgy igazán beleborzongtunk már abba, hogy mi lett volna, ha igazságot kapunk, kegyelmet nem, akkor nem kezdünk többé amellest érvelni, hogy Isten legyen igazságos mindenkire. Nem kérjük, hogy igazságos legyen, mert tudjuk, hogy ő anélkül is az, hogy kérnénk, és ez egyáltalán nem jó hír nekünk, bűnösöknek. Azt kérjük inkább tőle, hogy könyörüljön minél több embertásunkon, mutassa meg kegyelmének gazdagságát, és használjon bennünket is – ha akar –, hogy kegyelmének eszközei legyünk. Isten mindig igaz, de – hála neki – bámulatosan sokszor könyörületes is. És akkor az most nem is került még szóba, hogy – ahogy Jézus példázatában a gazda (Máté 20,1-16) – a kegyelmének árát ő maga fizette meg, és ez bizony sokba került neki, nagyon sokba.